

Mojca Medvešek, Romana Bešter,
Janez Pirc

Mnenja većinskoga prebivalstva Slovenije o priseljavanju, priseljencih in integraciji

Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja,
2022, 219 str.

DOI: <https://doi.org/10.11567/met.38.2.5>

Slovenija, kao i veći dio ostalih srednjoeuropskih država, u zadnje je vrijeme pod stalnim utjecajem sve većeg useljavanja iz različitih dijelova Europe, ali i svijeta. Useljavanje većinskom stanovništvu predstavlja veliki izazov, prije svega politički, društveni i gospodarski. Upravo se tim pitanjima bavi monografija *Mnenja većinskoga prebivalstva Slovenije o priseljavanju, priseljencih in integraciji* koja otvara pitanja ekonomske, sigurnosne i kulturne ugroženosti kao posljedice dolaska migranata te odnosom i korelacijom između većinskog stanovništva i doseljenika.

Monografija je nastala kao rezultat projekta *Izzivi integracije priseljencev in razvoj integracijske politike v Sloveniji* i istraživačkog programa *Manjšinske in etnične študije ter slovensko narodno vprašanje* koji se izvodi na Inštitutu za narodnostna vprašanja u Ljubljani. Autori knjige su Mojca Medvešek, Romana Bešter i Jazen Pirc, a monografija je podijeljena u devet poglavlja.

Nakon prvoga uvodnog dijela, u kojem je ukratko predstavljen tijek istraživanja, slijedi drugo poglavlje u kojem su detaljno prikazani podaci, odnosno trend doseljavanja stranih državljana tijekom posljednjih triju desetljeća. Možemo zaključiti da je taj trend povezan s većom ili manjom

razvijenošću gospodarstva, ali i s ekonomskom krizom 2008. godine. Rezultat je tih događaja stalno variranje priljeva stranih državljana u Sloveniju, međutim možemo reći da je općenito zabilježen porast broja stranih državljana u razdoblju od 1995. do 2020. godine, što autori vrlo jasno prikazuju grafovima. Razlozi su doseljavanja različiti, ali prednjače razlozi povezani s gospodarskim rastom i ulaskom Slovenije u EU, poslovni, ali i obiteljski razlozi. Istodobno je zabilježen i porast broja slovenskih državljana sa stalnim boravištem u inozemstvu.

U trećem je poglavlju prikazan razvoj integracijske politike u Sloveniji tijekom četiriju razdoblja. Prvo je razdoblje vrijeme do devedesetih godina 20. stoljeća kad Slovenija još nije imala razvijenu integracijsku politiku. Rezultat toga je činjenica da je nakon osamostaljenja prihvaćen Zakon o državljanstvu i Zakon o strancima kako bi se primijenili temeljni zakoni na tom području. Drugo je razdoblje obilježeno razvojem i primjenom zakonske zaštite sudionika migracijske i integracijske politike, tijekom kojega su razvijeni i prihvaćeni brojni zakoni Republike Slovenije. Treće je razdoblje »europizacija« integracijske politike, karakteristično po značajnoj intenzivnoj primjeni europskih direktiva. Nakon ulaska Slovenije u EU oblikovala se nova skupina doseljenika, točnije državljana drugih članica EU-a. Usljed toga pojavili su se novi zakoni, a već postojeći su nadopunjeni. Četvrto razdoblje obuhvaća odaziv integracijske politike na migrantsku krizu nakon 2015. godine.

Autori knjige u četvrtom se poglavlju bave oblikovanjem odnosa ve-

ćinskog stanovništva prema naseljavanju, doseljenicima i njihovoj integraciji. U vezi s tim u knjizi se ističu dvije teorije: teorija međugrupne prijete i teorija (međusobnog) kontakta. Teoriju međugrupne prijete tijekom druge polovine prošloga stoljeća obrađivali su brojni autori, a sama teorija nudi pretpostavku da je negativno mišljenje domaćega, odnosno većinskog stanovništva uzrokovano prisutnošću doseljenika – drugim riječima, permisivnim oblicima integracijske politike. U djelima brojnih drugih autora navedene su dvije kategorije prijete: ekonomska (ili materijalna) te kulturna (ili simbolična, nematerijalna) prijete. Kao suprotnost, teorija (međusobnog) kontakta temelji se na hipotezi da blizina i međusobna interakcija s različitim etničkim skupinama i doseljenicima može smanjiti predrasude te rezultirati pozitivnim stavom prema raznolikosti.

U idućem je poglavlju predstavljena metodologija prikupljanja podataka, s naglaskom na anketu u kojoj su pitanja povezana s ispitivanjem odnosa većinskog stanovništva Slovenije prema doseljavanju, doseljenicima te njihovoj integraciji.

U šestom se poglavlju, na temelju podataka dobivenih iz ankete, podrobnije analizira odnos većinskog stanovništva prema politici doseljavanja. Ilustrativan je zaključak da je nešto više od polovine anketiranih smatralo kako bi Slovenija morala zaoštriti uvjete doseljavanja. Većinsko stanovništvo smatra da je najveća slabost doseljavanja iskorištavanje sustava socijalnih potpora, povećanje kaznenih djela te potkopavanje slovenske kulture. Treba dodati da to mišljenje ponekad može biti odraz predrasuda i

stereotipa, a ne uvijek stvarnoga stanja. Prednost je doseljavanja, prema rezultatima ankete, što misli otprilike polovina anketiranih, da su doseljenici općenito korisni slovenskom gospodarstvu. Kad je riječ o radnim mjestima, četvrtina ispitanih misli da doseljenici Slovencima oduzimaju radna mjesta, polovina je anketiranih bilo suzdržano, dok je nešto manje od dvije trećine ispitanih bilo mišljenja da doseljenici rade poslove koje drugi ne bi prihvatili. Odnos većinskog stanovništva prema doseljenicima i doseljavanju također je povezan i s različitim sociodemografskim čimbenicima. Autori knjige pritom su se usredotočili na spol, dob, obrazovanje i stupanj urbaniziranosti mjesta prebivališta. Neki su od zaključaka da oni obrazovaniji češće imaju pozitivniji odnos prema doseljenicima (refleksivnost, kritično razmišljanje); da su žene naklonjenije doseljenicima nego muškarci; da stanovnici koji se osjećaju ekonomsko, kulturno ili sigurnosno ugroženi imaju negativniji odnos prema doseljavanju. Pojedinci koji su češće u kontaktu s doseljenicima također imaju pozitivniji odnos, dok stariji ispitanici imaju negativniji odnos prema doseljenicima.

Sedmo poglavlje istražuje odnos većinskog stanovništva prema doseljenicima. Pripadnici većinskog stanovništva bili su ispitani o spremnosti ostvarivanja različitog stupnja distance, odnosno intimnosti s doseljenicima. Rezultati ankete pokazuju visok postotak onih koji su izrazili socijalnu distancu prema doseljenicima, ali i velik broj neodlučnih. Rezultati istraživanja pokazali su da većinsko stanovništvo daje prednost stečenima (obrazovanje, znanje jezika, prihvaćanje

slovenskog načina života) pred nestenjenim značajkama (vjera, boja kože). Isto tako je, iz percepcije anketiranih, zanimanje doseljenika važniji kriterij od etničke pripadnosti.

Pri proučavanju odnosa većinskog stanovništva prema integraciji i integracijskoj politici u Sloveniji autori su u osmom poglavlju iznijeli važne zaključke. Za uspješnu integraciju doseljenika neki od važnijih čimbenika su, prema procjenama ispitanika, poštovanje slovenskih institucija i zakona, znanje slovenskog jezika i zaposlenje. Polovina ispitanika integraciju je ocijenila djelomično uspješnom, četvrtina neuspješnom, a samo nekolicina ispitanika uspješnom. Gotovo su svi anketirani bili mišljenja da bi za bolju integraciju doseljenika Slovenija trebala organizirati obvezne tečajeve slovenskog jezika, integracijske programe za doseljenike te obrazovanje mladih o međukulturnom suživotu i uzajamnom poštovanju. S obzirom na to da je nešto manje od trećine ispitanika smatralo da bi trebalo poticati uključivanje doseljenika u političko odlučivanje u Sloveniji, zaključujemo da se od doseljenika prije svega očekuje prilagodba slovenskom društvu. Pritom je ipak nešto više od polovine anketiranih smatralo da bi Slovenija trebala provoditi strožu integracijsku politiku, ali i da bi doseljenici u Sloveniji morali imati jednake mogućnosti zaposlenja kao i domaći. Na

području obrazovanja polovina je ispitanih smatrala da bi doseljenici, za uključivanje u redovnu nastavu, morali dobro naučiti slovenski jezik. Velika je većina anketiranih osporavala mogućnost školovanja djece doseljenika na vlastitu jeziku. Na području kulture vrlo je malo anketiranih u potpunosti podržavalo asimilacijski pristup slovenskoj (većinskoj) kulturi, dok je velika većina izrazila potporu za očuvanje izvorne (doseljeničke) kulture.

Knjiga *Mnenja većinskega prebivalstva Slovenije o priseljevanju, priseljencih in integraciji* slikovit je prikaz migracijske i etničke tematike u Sloveniji. Bogato empirijsko istraživanje provedeno na brojnim ispitanicima daje nam uvid u suvremenu praksu doseljavanja i doseljenika u Sloveniji, međutim podaci istraživanja mogu biti primjenjivi i u drugim državama. Opširnost, preglednost, ali i jednostavnost knjige, poduprte brojnim grafovima, tablicama i deskriptivnom podrobnosti čine ju dostupnom – kako za užu znanstvenu zajednicu tako i za širu javnost koju zanima ta tematika. Poznavanje integracijske politike te odnosa među većinskim stanovništvom i doseljenicima ključno je za poboljšanje i oblikovanje bolje paradigme migracijske i etničke problematike.

Natko Štiglic

*Inštitut za narodnostna vprašanja,
Ljubljana*